

به نام خداوند جان و خرد

«حریم خصوصی و رازداری»

Dr. Mina Forouzandeh. MD-PhD Medical Ethics

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران
گروه اخلاق علوم پزشکی

Copyright ©2012 R.J. Romero.

"A celebrity? Oh, they aren't Paparazzi.
Our staff likes to take interesting
photos for their blogs and Facebook."

حریم خصوصی

حفظ حریم خصوصی یکی از حقوق بنیادین هر انسان و نیاز ضروری و مهم است.

تعریف: احساس امنیت از تعرض یا اختلال در امور زندگی یا شخصی افراد و به عبارت دیگر محدودیت دسترسی دیگران به جسم یا افکار و احساسات یک فرد تلقی می شود و از جمله امور شخصی است که افراد به طور معمول میل دارند آن را محفوظ داشته و بر آن کنترل داشته باشند.

رعایت حریم خصوصی در ایجاد ارتباط موثر کادر درمان با بیماران بسیار ضروری است. چرا؟

- به جهت لزوم انجام اقدامات تشخیصی و درمانی، پژوهشی و مراقبتی وارد حریم خصوصی بیماران می شوند.
- بی توجهی به حریم خصوصی در حین انجام وظیفه باعث ناراحتی و استرس بیماران می شود.
- احترام به حریم خصوصی بیماران سبب استقلال و احساس ارزشمندی آنان می گردد.
- احترام به حریم خصوصی بیماران به معنی احترام به اتونومی بیماران است.

استدلال حق حریم خصوصی افراد

۱) شان انسانی (Dignity)

۲) احترام به آزادی افراد یا احترام به اتونومی فردی (Respect for Autonomy)

۳) ایجاد اعتماد و اطمینان (Trust) در تعاملات بالینی و برقراری رابطه درمانی موثر و با کیفیت بالا

ارتباط حریم خصوصی و رازداری با چهار اصل اخلاقی

- احترام به اوتونومی
- سودرسانی
- عدم ضرر رسانی

ابعاد حریم خصوصی

(۱) اطلاعاتی

(۲) فیزیکی

(۳) ارتباطی: احترام به همدردی با بیماران در تجارب محنت و رنج بردن، تولد نوزاد، بهبودی و مرگ

(۴) تصمیم گیری: مرتبط با انتخاب های فردی است

(۵) اختصاصی: توجه به ویژگی های منحصر به فرد بیمار در انجام اقدامات تشخیصی و درمانی

Case 1

همراه بیمار خانم ۳۶ ساله با تشخیص AML ، خودش را شوهر خواهر بیمار و پزشک فوق تخصص خون و انکولوژی به سرپرستار بخش معرفی می کند و از او می خواهد که پرونده بیمار را در اختیار ایشان قرار دهد.

- آیا سرپرستار حق در اختیار قرار دادن پرونده بیمار به پزشک فوق تخصص را دارد؟

- چه نوعی از حریم خصوصی درگیر می شود؟

ماده ۷۶:

شاغلان حرف پزشکی و وابسته، موظفند به حق بیمار مبنی بر محرمانه بودن همه اطلاعات وی اعم از اطلاعات حساس و غیر حساس که به هر شکل در مراحل مختلف تشخیصی و درمانی، جمع آوری می شود و یا به هر ترتیب در اختیار تیم درمانی قرار می گیرد، احترام بگذارند. جز شخص بیمار و یا افرادی که از طرف او اجازه داشته باشند، رایحه اطلاعات به هر فرد دیگری ممنوع است.

ماده ۷۷ :

تنها آن دسته از شاغلان حرف پزشکی و وابسته که عضو تیم درمانی بیمار هستند اجازه دسترسی به اطلاعات مرتبط به اطلاعات مرتبط با تشخیص و درمان هر فرد را دارند و دیگر افراد صرفاً به دلیل پزشک بودن یا عضویت در زمره حرفه مندان پزشکی برای دسترسی به اطلاعات بیماران مجاز شمرده نمی شوند.

حریم خصوصی فیزیکی

Right to privacy

- The right to privacy refers to the right to limit "access of others to one's body or mind... through physical contact or disclosure of thought or feelings".

"For your privacy, is it okay to discuss the test results for your incontinence problem in front of your visitors?"

ماده ۸۰ :

پزشکان و شاغلان حرف پزشکی موظفند به حریم خصوصی بیماران احترام بگذارند و از کارهایی که بیماران آن را نقض حریم شخصی خود تلقی می کنند خودداری نمایند. باید از اقداماتی مانند معاینه بیمار در حضور افراد دیگر، پرسیدن سوالات حساس از بیماران در حضور دیگران که موجب شرم بیماران می شود و مشاهده یا لمس غیر ضروری به ویژه در مورد بیماران غیرهمجنس خودداری کنند.

ماده ۸۳ و ۸۴ :

از معاینه و ویزیت همزمان بیمار در اتاق معاینه خودداری کنند.

در صورت رضایت بیمار، معاینات حساس بیمار غیر همجنس در حضور پرسنل همجنس یا همراه بیمار انجام شود. در صورتی که این معاینه بوسیله همکار همجنس از لحاظ علمی و عملی مقدور باشد و موجب ایجاد مشکل برای بیمار نشود، باید همکار همجنس به انجام آن اقدام و نتیجه معاینه را دریافت کند.

Informational Privacy

ماده ۸۱ :

شاغلان حرف پزشکی مکلفند از هرگونه تجسس در امور شخصی و خانوادگی بیماران خودداری کنند.

لازم است از پرسیدن سوالات شخصی غیر مرتبط با تشخیص و درمان بیماری از بیماران خودداری شود.

اگر پرسیدن سوالاتی که ممکن است بیماران آن را ورود به حریم خصوصی خود تلقی کنند برای تشخیص و درمان ضروری است، باید ضرورت پرسش ها با زبان ساده و قابل درک به بیماران اطلاع داده شود.

چه موضوعی را حریم خصوصی محسوب کنیم؟

دغدغه های مربوط به نقض حریم خصوصی:

(۱) نوع نقض

(۲) گستره دسترسی

(۳) چه شخصی دارای دسترسی است؟

(۴) از طریق چه وسایلی به آن دسترسی می یابد؟

(۵) دسترسی به کدام جنبه از فرد مورد نظر است؟

* مراقبت مستلزم از دست رفتن بخشی از حریم خصوصی است.

* نظارت سلامت عمومی ناقض حق بر حریم خصوصی است.

Case 1

در یک پژوهش مقرر گردید اطلاعات مربوط به بیماران مبتلا به Covid-19 را از پرونده بیمارستانی آن ها استخراج و به عنوان اطلاعات آماری دانشگاه به کمیته کشوری ارائه دهند.

-رضایت آگاهانه؟

-اصل خیررسانی و عدالت در جهت ...

Case 2

کودک ۱۰ ساله مبتلا به تالاسمی قرار است در مرکز پیوند بیمارستان .... تحت درمان قرار گیرد.

در بررسی ژنتیکی کودک و خانواده اش متوجه شدند که این کودک قرابت ژنتیکی با والدین ندارد.

متخصص ژنتیک و تیم پیوند چه تصمیم اخلاقی باید بگیرند ؟

رازداری Confidentiality

- هنگامی که ما اجازه دسترسی به حریم خصوصی اطلاعاتی و فیزیکی به دیگران می دهیم، بخشی از حریم خصوصی را نقض کرده ایم.
- رازداری یک شاخه یا زیرمجموعه ای از حریم خصوصی اطلاعاتی به حساب می آید.
- زمانی که تیم درمان به حریم خصوصی اطلاعاتی و جسمانی فرد صاحب راز دسترسی پیدا می کنند، لازم است رازداری اتفاق بیفتد و از آشکارسازی اطلاعاتی که در یک رابطه محرمانه آشکار شده است جلوگیری کنند
- فرد انتظاراتی معقول و مشروع دارد که تیم درمان اطلاعات را بدون اجازه وی برای هیچکس آشکار نخواهد کرد.

نقض رازداری

زمانی رخ می دهد که شخص یا نهادهی، اطلاعاتی را که به صورت **محرمانه** برایش آشکار شده است، در محافظت از اطلاعات کوتاهی کند یا عمداً بدون رضایت طرف اول برای دیگری آشکار نماید.

نقض حریم خصوصی

فردی که **بدون اجازه** پرونده بیمارستانی را به دست می آورد یا به بانک اطلاعاتی کامپیوتری دسترسی پیدا می کند.

Case 3

همراه بیمار خانم ۶۰ ساله که پزشک می باشد، بدون اجازه بیمار به پرونده ایشان دسترسی پیدا نموده و اطلاعات را مطالعه می کند و به پسر بیمار اطلاعات را ارایه می دهد.

الف) نقض حریم خصوصی اطلاعاتی

ب) نقض رازداری

ج) هر دو

فرهنگ درمانی: محافظت از اطلاعات سلامت را ارزش بدانیم

تعریف الزام به رازداری در حرف پزشکی: به معنای قدغن بودن افشای اطلاعات بیمار به دیگران بدون اجازه و رضایت بیمار است.

راهنمای عمومی اخلاق در پژوهش های علوم پزشکی دارای آزمودنی انسانی در جمهوری اسلامی ایران

۱- هدف اصلی هر پژوهش باید ارتقای سلامت انسان ها توأم با رعایت کرامت و حقوق ایشان باشد.

۵- قبل از آغاز هر پژوهش پزشکی، باید اقدامات اولیه جهت به حداقل رساندن زیان احتمالی وارده به آزمودنی ها و تامین سلامت آنها انجام گیرد.

۲۵- پژوهشگر، مسئول رعایت اصل رازداری و حفظ اسرار آزمودنی ها و اتخاذ تدابیر مناسب برای جلوگیری از انتشار آن است. همچنین، پژوهشگر موظف است که از رعایت حریم خصوصی آزمودنی ها در طول پژوهش اطمینان حاصل کند. هرگونه انتشار داده ها یا اطلاعات به دست آمده از بیماران باید براساس رضایت آگاهانه انجام گیرد.

اسرار حرفه ای

تیم پزشکی دارای اطلاعات زیادی می شود که به آن **اسرار حرفه ای** می گویند و از ۳ ناحیه به دست می آید.

(۱) اطلاعاتی که خود بیمار داده است که گاهی در اثر عدم توان تشخیص ممکن است بیش از مقدار نیاز درمان هم باشد.

(۲) اطلاعاتی که در اثر دقت و معاینات به دست آورده می شود.

(۳) اطلاعاتی که از مطالعه اطراف و اوضاع و احوال به دست می آید.

روش های متداول نقض رازداری در مراکز درمانی

- مشاوره گرفتن به صورت غیر رسمی در مورد بیماران ۹۶٪
- مشاوره گرفتن به صورت آزاد در فضای حرفه ای ۶۹٪
- به شور گذاشتن به علت جذاب بودن cases پزشکی ۵۱٪
- به شور گذاشتن با کارمندان واحد پرستاری ۵۰٪
- به شور گذاشتن در ژورنال ها پزشکی، مهمانی ها، همسر، دوستان

Confidentiality breaches in clinical practice: What happens in hospitals?

➤ 7138 days and 33157 h of observation

breach per 62.5 h

54,6 % were related to the consultation and/or disclosure of clinical and/or personal data to medical personnel not involved in the patient's clinical care, as well as people external to the hospital

severe breaches were the most frequent, accounting for 46.7 %

Most of the reported incidents were observed in public areas (37.9 %), such as corridors, elevators, the cafeteria, stairs, and locker rooms

- all **healthcare personnel** are involved in confidentiality breaches
- **especially physicians**
- **most** are committed **unintentionally**
- non-negligible number are severe
- certain carelessness, perhaps through ignorance about certain behaviors that can jeopardize patient confidentiality.

Privacy = individual's right to decide about access to their personal information: what information to share, with whom to share, and how to share

Confidentiality = is intertwined with privacy and security. It is a tool to protect privacy or an act of limiting disclosure of private matters.

Security = protection measures and tools that safeguards health information and health information systems

Privacy vs. Confidentiality vs. Security

Privacy - information about one person

“A right”

Confidentiality - keeping private information shared with a second person a secret

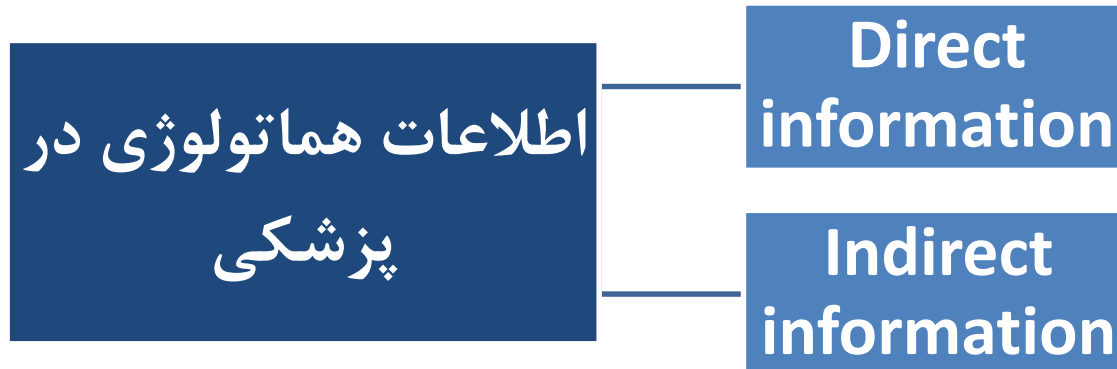
“A condition”...and a responsibility

Security - controls used to protect confidential information from unauthorized people

“A safeguard”

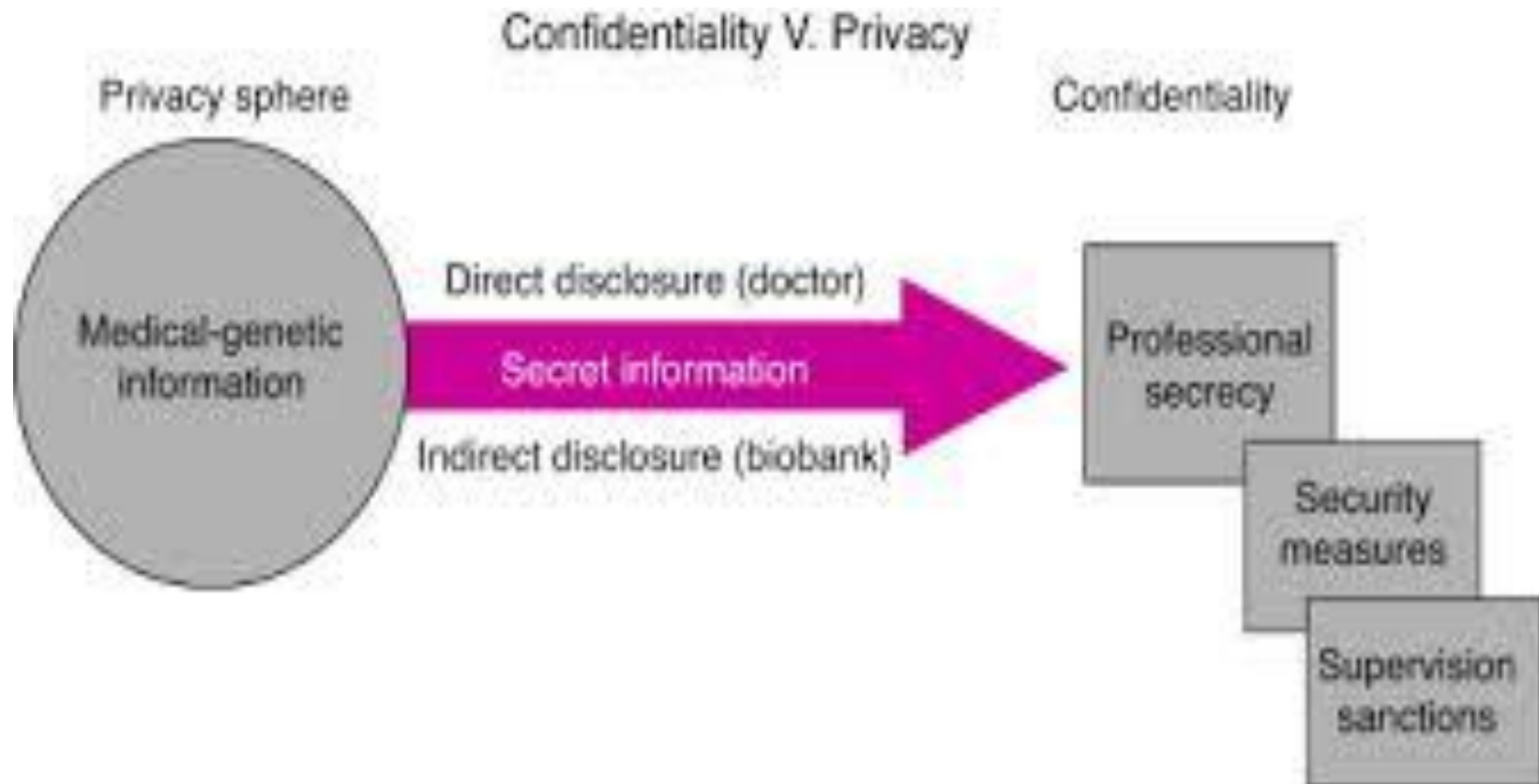
حریم خصوصی ؟ رازداری ؟

Professional
secrecy

Security
measures

Supervision
sarelions

تعهدات و قانون افشای اسرار

معاهده پزشکی مصوب سپتامبر سال ۱۹۴۸ مجمع عمومی انجمن جهانی پزشکی و بیست و دومین مجمع جهانی پزشکی مقرر می دارد: به اسراری که به من سپرده شده احترام خواهیم گذاشت و حتی پس از مرگ بیمار نیز فاش نخواهد شد.

قانون افشای اسرار

اطباء، جراحان، ماماها، داروفروشان و کلیه کسانی که به مناسبت شغل و حرفه خود محرم اسرار می شوند، هرگاه در غیر موارد قانونی اسرار مردم را افشا کنند، به مدت سه ماه و یک روز تا یک سال حبس و یا به مبلغ یک میلیون و پانصد هزار ریال تا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم می شوند.

جدول ارزیابی نقض مواضع رازداری

شدت زیان	احتمال زیان	کوچک	بزرگ
			
زیاد			
کم			

Case 5

آقای X پزشک استخدام شرکت بزرگ مخابراتی است. هر سه ماه کارکنان شرکت را از نظر آزمایشات روتین و معاینات فیزیکی بررسی می کنند.

یکی از رانندگان شرکت دچار سرعت مقاوم به درمان شده که با داروی جدید فعلاً کنترل شده است.

- آیا پزشک می تواند اطلاعات پزشکی پرسنل را با رئیس شرکت بدهد؟

Case 5

یکی از دانشجویان بسیار فعال و علاقه مند که مسئول تهیه جزوات و فیلم ها و عکس های مربوط به درس جراحی است، از استاد جراحی می خواهد که همراه او به اتاق عمل برود و فیلمی از لاپاراسکوپیک کله سیستکتومی بگیرد.

آیا نقض حریم خصوصی است ؟

ماده ۸۷ و ۸۹ :

انجام هرگونه عکس برداری و فیلم برداری از بیماران با هدف تهیه محتوای آموزشی استفاده در فرایند پژوهشی یا درمانی تنها پس از کسب اجازه از بیماران مجاز است.

در موارد مشخص شدن هویت افراد باید رضایت آگاهانه مکتوب باشد.

در صورتی که قرار است فیلم یا عکس گرفته شده در سطح عموم پخش شود، لازم است موضوع به تایید رییس بیمارستان یا موسسه مربوط به آن برسد.

به طور کلی رازداری یک وظیفه مطلق است به جز در شرایط خاص که این شرایط خاص مشخص شده اند.

در صورت لزوم افشای اطلاعات بیمار، باید دلیل نقض رازداری مشخص و مستند شود.

وظیفه رازداری با پایان یافتن ارتباط پزشک و بیمار از بین نمی رود و ارایه کننده خدمات سلامت موظف است تا پایان عمر اسرار بیمار را فاش نکند.

صحبت در مورد بیمار و اطلاعات مربوط به او در مکان های عمومی نظیر داخل آسانسور، کافه تریا و راهروها نقض رازداری محسوب شده و باید به شدت از آن پرهیز کرد.

ماده ۷۸ :

مجاز بودن نقض اصل رازداری از سوی شاغلان حرف پزشکی و وابسته تنها به مواردی محدود است که در قانون به صراحت ذکر شده باشد. در چنین مواردی پیش از جمع آوری اطلاعات مربوط به آن بیمار تا حد ممکن باید از الزام قانونی مذکور آگاه گردد و سپس از وی کسب اطلاعات شود.

الزام به ارائه اطلاعات بیماران به مراجع قضایی و انتظامی منوط به استعلام رسمی دادگاه است.

نقض رازداری

رازداری فقط در شرایطی خاص می تواند نقض شود که این شرایط عبارتند از:

- با رضایت بیمار یا در صورت لزوم قیم قانونی یا تصمیم گیرنده جایگزین بیمار
- الزام قانونی و به موجب حکم دادگاه
- زمانی که منفعت بیمار ایجاب کند که حصول این منفعت به هیچ طریقی به جز افشای راز بیمار امکان پذیر نباشد.
- کودک آزاری
- زمانی که منفعت خانواده بیمار یا جامعه ایجاب کند که این منفعت به هیچ طریقی به جز افشای راز بیمار امکان پذیر نباشد
- منافع عمومی
- بیماری های واگیردار و آمیزشی و سرطان ها ... طبق پروتکل رسمی وزارت بهداشت و کمیته های مربوطه
- افشای اطلاعات برای حسابرسی پزشکی

عواقب نقض رازداری

نقض رازداری می تواند موجب اعمال هر نوع جریمه یا تنبیه از طرف مقام مافوق بر حسب روال تعریف شده در محل ارائه خدمات سلامت باشد.

در صورتی که نقض رازداری منجر به آسیب بیمار شود، باید خسارت او جبران شود.

ملاحظات اخلاقی و قانونی در حوزه حریم خصوصی و رازداری

- ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی مقرر می دارد: «اطباء، جراحان، ماماها، داروفروشان و کلیه کسانی که به مناسبت شغل یا حرفه خود محرم اسرار می شوند، هرگاه در غیر موارد قانونی، اسرار مردم را افشاء کنند، به سه ماه و یک روز تا یک سال حبس و یا به یک میلیون و پانصد هزار تا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم میشوند» (قانون مجازات اسلامی)
- ماده ۴ آیین نامه انتظامی رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه ای شاغلین حرفه های پزشکی وابسته در سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران مقرر می دارد: «شاغلین حرفه های پزشکی و وابسته، حق افشای اسرار و نوع بیماری بیمار، مگر به موجب قانون مصوب مجلس شورای اسلامی را ندارند» (قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی)

در ماده ۳ آیین نامه طرز جلوگیری از بیماری های آمیزشی و واگیردار چنین مقرر شده: «... کلیه پزشکانی که بیماری های آمیزشی را درمان می نمایند، باید دفتر مخصوصی داشته باشند و در آن نام بیمار، شماره شناسنامه، نشانی محل سکونت، تاریخ ابتلا به بیماری، امتحاناتی که از بیمار شده، نتیجه آزمایش و همچنین درمان هایی که درباره او به عمل آمده و موعدی که برای درمان معین شده است، ثبت نمایند و علاوه بر این، باید ستون مخصوصی برای ثبت خطاری که به پزشک راجع به ادامه درمان بیمار نزد او می فرستند و یا آن که از پزشک دیگر درباره تعقیب درمان آن بیمار می رسد، داشته باشد و در صورت امکان، در همان دفتر طرز ابتلا و نام و نشان شخص مبتلا کننده را ثبت نمایند. این دفتر را پزشک باید همیشه مخفی نگه دارد که کسی بر آن آگاهی نیافته، سر بیمار افشاء نشود...»

در آیین نامه اجرایی قانون نحوه اهدای جنین به زوجین نابارور مصوب ۱۳۸۳/۱۲/۱۹، شرایط اهداء و دریافت جنین، مقرر شده: «اهدای جنین باید با موافقت و رضایت کتبی زوج های اهداء کننده و در مراکز مجاز تخصصی درمان ناباروری، با احراز هویت آنان و به صورت کاملاً محرمانه انجام گیرد». و ماده ۶ مقرر می دارد: «دریافت، نگهداری و انتقال جنین های اهدایی در شرایط کاملاً محرمانه» (مجموعه کامل قوانین پزشکی، دارویی و بهداشتی)

ماده ۶ منشور حقوق بیمار در ایران مقرر می دارد: « بیمار حق دارد جهت حفظ حریم شخصی خود، از محرمانه ماندن محتوای پرونده پزشکی، نتایج معاینات و مشاوره های بالینی، جز در مواردی که براساس وظایف قانونی از گروه معالج استعلام صورت می گیرد، اطمینان حاصل نماید.

چالش اخلاقی نقض رازداری به همسر بیمار مبتلا به اچ ای وی مثبت

در این مورد پزشک باید با بیمار صحبت کند که شریک جنسی او را آگاه کند و تماس جنسی سالم برقرار کند، حال اگر بیمار امتناع کرد، بنا بر توصیه (قانون اخلاق انجمن پزشکی)، پزشک باید قصد خود را - برای در میان گذاشتن اطلاعات با همسر بیمار - به او (مریض) بگوید. و رازداری را نقض کند و به شریک جنسی او اطلاع دهد. البته باید قبل از آشکارسازی همه شرایط مهیا باشد از جمله اینکه شریک جنسی در معرض خطر آلودگی باشد و راه معقول دیگری برای آگاه کردن او وجود نداشته باشد و دیگر اینکه بیمار از آگاه کردن شریک جنسی خودداری می کند و در نهایت اینکه بیمار از کمک پزشک به نیابت از او (بیمار) در این آگاه سازی امتناع می کند.

* از توجه شما سپاسگزارم *